СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 20. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 26-го січня 1938. No. 20. Jersey City, N. J., Wednesday, January 26, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЖУРЯТЬСЯ УКРАЇНОЮ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Філядельфійський часопис „Ди Івнінґ Болетин" з 21 січня ц. р. приносить статтю Ральфа Пейджа, в якій говориться про політичне положення на Балкані, а також про наміри Гітлера завоювати Україну. Гітлер, говориться там, плянує наперед прилучити до Німеччини Австрію, потім через Угорщину і Румунію вимостити собі шлях в Україну. Україна, будучи придавлена большевиками, не оборонялась би дуже перед німецькими військами, бо з двох лих німецьке всежтаки булоб для неї меншим, говорить автор.

НЮ ЙОРК. — На протестаційнім вічу, яке відбулося минулого понеділка в салі Менгетен Опера Гавз заходами робітничих юній, а яке мало на ціли натаврувати останні румунські протижидівські виступи, серед бесідників говорив також провідник більшости в міській раді, Чарни Владек. Він сказав, що прихід до влади фашистів у Румунії йде по лінії політики Гітлера, який плянує в той спосіб приєднати до себе Румунію і використати її як випад проти совєтської України. Останню Гітлер думає підбити для себе. Владек закликав усі демократичні краї, щоб не позволили Румунії бути попихачем у руках Гітлера.

САМОГУБСТВО БАГАТОЇ КРАСУНІ.

НЮ ЙОРК. — У своїм маєтку на Лонґ Айленді поповнила в 32 році життя самогубство фільмова артистка Розамунд Пиншот. Вона була жінка великої краси, а також багата, бо походила з багатої аристократичної американської родини. Її вуйко був ґубернатором у Пенсилвенії. Також була жінкою багатого бизнесмена, з яким мала двоє дітей, але пізніше з ним розвелася. Та видно, все те не задоволяло її і вона, убравшись мов на баль, пішла до свого ґараджу і там замкнула двері та пустила мотор автомобілю. Ґаз, що виходив з мотору, вдушив її. Приятелі говорять, що останніми часами вона була нервово розстроєна тим, що їй не вдалося налагодити справи зо своїм розведеним чоловіком, якого вона, як говорила, всетаки любила.

ОБМЕЖУЮТЬ БІРЖЕВУ СПЕКУЛЯЦІЮ.

ВАШИНҐТОН. — „Секюритіс енд Ексчендж Комишин" рішила обмежити спекуляцію уділами на біржі в той спосіб, що внеможливила скорий продаж тих уділів. На основі нового розпорядку власник уділів не може впродовж кількох мінут продати своїх уділів на „стак ексчендж", бо мусить поставити на них вищу ціну, яка в даному моменті панує. В той спосіб згадана комісія задумує охоронити біржеві папери від наглих знижок, або звишок. Бо нераз так бувало, що в хвилі малої знижки спекулянти чимскорше випродували свої уділи і в той спосіб викликували катастрофальну знижку, в якій тратили маєток і ті власники уділів, що не спекулювали, а стало тримали дані уділи.

БАНКИРИ ПРОТИВЛЯТЬСЯ „БИЗНЕСОВИМ ЛІКАРСТВАМ".

НЮ ЙОРК. — Нюйорські банкири на своїм мітінґу висказалися проти контролі уряду економічного життя Америки, проти великих податків і проти конкуренції уряду з приватним промислом, кажучи, що ці міри не тільки що не ведуть краю до поправи, але викликають іще більшу економічну депресію. Американський безнес стоїть на здорових основах, говорили вони. Тільки йому потрібно менше „опіки" з боку уряду, щоб він набрав розмаху.

ХОЧУТЬ СПИНИТИ БУДОВУ НОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕЛЄКТРІВНІ.

ВАШИНҐТОН. — Деякі конґресмени поробили старання, щоб спинити будову нової шлюзи й електрівні в долині Тенесі, що мала би бути черговою складовою одиницею державного підприємства „Тенесі Велей Оторити". Конґресмени говорять, що видатки на ту електрівню виносилиб $112,000,000; колиб її побудовано, вона знищилаб чимало приватних підприємств та позбавила би багатьох людей праці.

ПЕРЕСТЕРІГАЄ БИЗНЕС.

РОЧЕСТЕР. — Секретар торгівлі, Деніел Ропер, виголосив на бенкеті промову, в якій перестеріг американський бизнес, що це від нього залежить дальша будучність демократії і свободи. Американські великі бизнесмени мусять себе суспільно здисциплінувати і точно виконувати те, що накаже уряд. Ті, що мають найбільше до втрати, мусять найбільше задержуватли дисципліну і порядок, говорив він.

КРУП РОБИТЬ ДОБРИЙ БИЗНЕС.

Заводи Крупа в Есен, що продукують гармати й усяку зброю, мали в 1937 році 108,765 робітників. У 1932 р. було там тільки 46,107 робітників.

„ЕСПАНСЬКА" ШТУЧКА ОБМАНЦІВ.

У Варшаві стався такий випадок: Одну жидівочку стрінув якийсь панич і ломаною польською мовою нібито питав за якоюсь кооперативою. Пару хвилин пізніше приступив до жидівочки якийсь другий „панич" і „зрадив" їй, що той перший це „еспанець", що має при собі багато дорогоцінних річей, але не хоче продавати їх жидам. Тому просив жидок жидівку, щоб дігнала „панича" та пробувала від нього купити частину дорогоцінностей. На їх купно дав їй 100 зл. Жидівочка взяла гроші і дігнала „еспанця". Зайшли до одної брами і там купила пару „золотих" перстенів та кілька великих „брилянтів". За те все заплатила 300 зл. Врадувана вернулась на те місце, де її мав ждати той жидок, що дав їй сотку. Але даремне ждала півтори години. Тоді пішла до золотника й переконалася, що всі ті „дорогоцінності" вартують разом кілька злотих. По обидвох обманцях слід пропав.

ТРАГЕДІЯ УРЯДОВЦЯ І ЙОГО РІДНІ.

Приватний урядовець у Хожові, Карло Лукасів, що був зайнятий в одній з фабрик мила в Бендзіні, а мешкав у Хожові, витруїв цілу свою родину, зложену з 80-літньої матери, Августини, 40-літньої жінки, 14-літньої доньки й 12-літнього сина. Опісля Лукасік сам отруївся. Причина цього жахливого вчинку невідома. Ведуть слідство в цій справі.

ЗАЗДРІСНИЙ ПЕС ПРИЧИНОЮ РОЗЛУКИ НАРЕЧЕНИХ.

Молоді, закохані люди найрадше перебувають на самоті. Кожний третій є для них зовсім зайвою перешкодою, хочби тим третім була навіть... собака.

Найкращим доказом того є саме подія, яка недавно трапилася французькій акторці Жене Марнак, яка одного разу сиділа „на чайочку" зо своїм нареченим у ресторані гостинниці недалеко Елізейських піль. Її вірний пес сидів спершу спокійно, одначе згодом почав хвилюватися, гаркотіти з заздрости і раптом скочив на свого „конкурента" і вкусив його в лице.

Вкушений наречений скрикнув пронизливо, багато гостей утекти з ресторану, думаючи, що пес сказився. Одначе причиною несподіваного нападу собаки не була скаженина, лише заздрість. Ця собача заздрість коштувала артистку доволі дорого, бо не тільки що наречений зірвав з нею, але ще й заскаржив її до суду, домагаючись 500,000 франків відшкодування, мотивуючи своє домагання опоганенням лиця на ціле життя.

СВІТ В ОБРАЗКАХ

АМЕРИКАНЕЦЬ, ЧИ КИТАЄЦЬ?

До Америки приїхав з Китаю 19-літній хлопець, що родився як Джозеф Райнгарт в Інвуді, на Лонґ Айленді, але, адоптований за сина китайським лікарем, д-ром Фунґом Донґом, прибрав собі імя Фунґа Квока Кюнґа й жив у Китаю 15 років. Проживаючи там життям пересічного китайського хлопця, він знає лище китайську мову, хоча, як роджений в Америці, він є американським громадянином. Приїхав тепер до Америки подивитися на рідний край, котрого мови він не знає.

ВИСТАВА З ПЕРЕШКОДАМИ.

В селі Шибалин, пов. Бережани, відбувалася вистава, яку уладжував „Луг" з Бережан. По другій відслоні окружила читальню поліція з Бережан та почала всіх леґітимувати. З цеї причини вистави не закінчили. Причиною того було буцім те, що тоді саме якісь напасники напали на дім одного емеритованого урядника та зажадали грошей. Поліція підозрівала, що вони втекли до читальні і там скриваються. Нікого не арештували, але виставу перервали.

ЗУХВАЛИЙ ОПРИШОК.

Ціла Гуцульщина гомонить тепер про відважного опришка Ординьчука. Поліція ломить собі голову, щоб його зловити, але дотепер надаремно. Всі його спільники сидять уже в „Івановій хаті", тільки він один далі „гуляє". Ходить він в однострою польського граничного сторожа та переводить „ревізії" серед багатіїв і „конфіскує" в них гроші. Недавно перевів він таку ревізію в кількох господарів у Зеленім, близько поліційної станиці.

ХИТРА КУРКА.

В однім данськім господарстві одна курка, що спеціяльно добре неслася, діставала за кожне яйце кусник січеного мяса, або бодай хліба з маслом. Курка так призвичаїлася до того, що, знісши яйце, бігла завжди під кухню й голосним кудкудаканням домагалася нагороди. Ті нагороди так їй смакували, що вона хотіла діставати їх і тоді, коли вже менше неслася. Видно, й курка не така вже дурна, бо й вона знайшла спосіб. Якийсь час сиділа на гнізді, а потім бігла під кухню і ще голосніше кудкудакала й доти не уступилась, доки не дістала „нагороди". Як звичайно, господиня давала їй лакоминку й ішла до гнізда по яйце. Але переконувалася, що курка її ошукала. Гніздо було тепле, але яйця в ньому не було.

КОМУНІСТИЧНІ ШКОЛИ ДЛЯ ДІТЕЙ У МОНТРЕАЛІ.

Монтреальський „Стандард" містить статтю свого репортера, в якій пише, що в Монтреалі є 7 комуністичних шкіл для дітей, у яких попід небеса вихвалюють теперішній комуністичний лад у Росії. До шкіл тих ходять діти від 7 до 15 року життя. Посилають до них своїх дітей большевики та їх симпатики. Школи відчинено по шкільних годинах у публичних школах від 5 до 8 години вечором. Учителів у них звуть „професорами" і є ними ярі комуністи, які мають трохи більше освіти ніж звичайні комуністи.

Чого учать по тих школах? Учать, що тільки в одній Росії панує справедливий для робітника лад, а в усіх інших державах і в Канаді робітник покривджений, визискуваний. Дуже вихвалюють у тих школах Сталіна; навіть дрібничок з його життя учать дітей. В науці послугуються також образками, в яких представляється, як капіталісти знущаються над робітниками за часів царського режиму. Такі образки роздають також для пропаґанди між дітей.

ЗАСУДЖЕНИЙ НА ДОСМЕРТНУ ВЯЗНИЦЮ.

У місті Росо, Мінн., суддя М. А. Бретленд засудив Івана Клима, фармера з Сондавн, Ман., на досмертну вязницю за вбивство свого сусіда, О. Мандзука. Прокуратор обвинувачував Клима в убивстві першого ступня і за це грозила Климові кара смерти. Одначе присуд суду присяглих узнав Клима винуватим злочину другого ступня і за це суддя не видав кари смерти, а присуд на досмертну вязницю.

Іван Клим застрілив свого сусіда О. Мандзука в червні м. р., в часі спору про власність купки сіна. Фатальний стріл був відданий на американськім боці і це було причиною, що на домагання американської влади канадійські суди постановили Клима віддати під суд американського суду.

УСЕ ГРОМАДЯНСТВО ЗВОРУШЕНЕ ПОДІЯМИ В СЕЛІ ГРИНЬКИ

ЛЬВІВ. — „Новий Час" (ч. 6.) подає, що справа переходу на римо-католицьке 36 українських селян у селі Гриньки, кремянецького повіту, на Волині, зворушила все громадянство без ріжниці політичних поглядів і релігійних обрядів. Виявилося наглядно, що маємо тут до діла з нечуваним польським насильством, бо перехід наших селян на іншу віру був наслідком загрози з боку польської влади, що коли це не станеться, то селяни будуть виселені в глиб Польщі. До села Гриньки виїхали українські посли, а єпархіяльна влада православної церкви на Волині делеґувала двох священиків, щоб на місці розслідили справу. Громадянство жде з нетерпеливістю на звіти тих делеґатів. Урядова польська преса цілком промовчала ту справу.

ПРО ТЕ, ЯК МОСКВА „ВІДПЛАЧУЄ" ЗА ВІРНУ СЛУЖБУ.

ЛОНДОН. — Як подає Укбюро, анґлійська преса подавала ширші інформації про те, що Ю. Гринько, бувший комісар фінансів в СССР, готов піти слідами Коцюбинського й інших українців, що були на большевицькій службі. Гринька найбільше обвинувачував Чубар, другий большевик українського роду. „Дейлі Телеґраф" пише, що „Гринько був українцем і брав участь у революційному русі від шіснацятого року життя. В громадянській війні фіґурував як член українського воєнного совету, а потім займав високі посади в уряді совєтської України. Вибраний до всесоюзного Центрального Комітету большевицької партії, був головою комісії, яка виготовила плян першої пятилітки".

УКРАЇНСЬКЕ РІЗДВО В МАНЧЕСТЕРІ.

ЛОНДОН. — Українське Бюро подає, що анґлійські щоденники „Дейлі Експрес" і „Дейлі Діспеч" помістили 8. січня низку прегарних фотоґрафій, висвітлених у домівці Українського Клюбу в Манчестері підчас спільного святкування Різдва 7. січня. Поміщено теж ближчі дані про українське Різдво та про українську кольонію в Манчестері. Представник „Дейлі Експрес" був на Свят-Вечір між українцями і разом з ними святкував. Різдвяні торжества відправляв о. Л. Боський, що приїхав у тій ціли з Бельґії.

І ТУТ ПРОТИ УКРАЇНЦІВ.

ЛОНДОН. — У Шефілді в Анґлії відбулася в днях між 4 і 9 січня конференція Ради міжнародного Студентського Союзу (СІЕ), на якій були заступлені 19 націй, а між ними й українці, яких заступав студ. Любомир Гузар з Парижу, котрий і передше заступав українське студенство на міжнародніх зїздах. Польська делеґація, що прибула сконсолідована і заступала ґрупу студентів, піддержувану польським урядом, зажадала виключення українців з Ради. Поверх два дні не сходила ця справа з порядку нарад. Врешті остаточне вирішення відложено. Тим чином Центральний Союз Українського студентства (ЦЕСУС) остався покищо надалі членом СІЕ.

ХОТІЛИБ ЗНИЩИТИ ДО ЩЕНТУ.

ВИЛЬНО. — Польська влада береться зліквідувати в загарбаній литовській області всі прояви зорґанізованого литовського життя. Припинено навіть діяльність таких товариств як Литовське Хліборобське Товариство і Литовський Спортовий Клюб. Влада каже, що ті товариства не дають жити в „повній згоді" литовцям і полякам.

РОЗБИТО ДВІ АМЕРИКАНСЬКІ БРИҐАДИ.

ПАРИЖ. — З еспанського фронту подають, що Теруель знов опинився в руках армії ґен. Франка. При облозі міста розбито цілковито дві бриґади, що складалися з американських добровольців, які боролися по стороні червоного уряду.

ТЕРОР У НАНКІНҐУ.

ШАНҐАЙ. — Американський кореспондент подає, що сама японська влада ствердила трьома наворотами, що японські війська, котрі знаходяться в Нанкінґу, допускаються таких учинків, які треба назвати скандальними і які покривають японців неславою. Вони грабують доми, насилують сотками жінок і малих дівчат і не визнають ніякої дисципліни. Японська влада заміняє одні полки другими, але це не багато помагає.

ХОЧЕ ВИГНАТИ СОТНІ ТИСЯЧ ЖИДІВ.

ВАРШАВА. — Посол Войцеховскі домагався в польськім соймі вигнання з Польщі кількох соток тисяч „російських жидів", себто тих, що походять з давньої Росії, а осіли в Польщі по світовій війні. Войцеховскі казав, що вони вже зазнали гостинности з боку Польщі, а тепер хай шукають іншого місця, бо в Польщі не стає місця для справжніх польських громадян.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Co., Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

Є ПОСТУП, АЛЕ ЗАМАЛИЙ

Бувають часи, коли в підприемстві годі виказати якісь особливі здобутки і коли річні біляснси не можуть бути задоволяючі. Ось такі часи переживав У. Н. Союз за останніх кілька літ. Відбивалася на нім та загальна депресія, що відбила своє тавро на житті цілої Америки, а крім того відбилося на У. Н. Союзі ще й те, що він знайшовся тепер у періоді, який можна назвати переломом двох генерацій. Та найважніше є тут те, чи У. Н. Союз ті трудноші поборов і чи поступив вперед, чи може таки не годен їх усунути.

Відповісти можна на те всіляко. У першу чергу звітами, що їх У. Н. Союз проголошує кожного місяця. Там не можна нічого змінити, бо це мова цифр. Читаючи їх, кожний наглядно переконується, що У. Н. Союз фінансово є добре забезпечений; що чим далі, тим те обезпечення стає ще певніше і краще. Що так воно є, про це нам подає також фінансова контроля.

Але є ще одні звіти, які, як усі ми це добре знаємо, завдають нам усім чимало клопоту. Кажемо виразно **„усім"**, щоб тим підкреслити, що справа У. Н. Союзу є справою загально-національною. Понад У. Н. Союз ми нічого кращого в нашім народнім житті тут не збудували. І ледви чи збудуємо, коли дивитись на цю установу з українського й народнього боку і чисто ідейного. Тому саме розвій чи застій цеї інституції є справою загально-народньою.

Отже рекордовий річний звіт У. Н. Союзу за минулий рік виказує, що в 1937 році У. Н. Союз збільшився на 481 членів у порівнянні з 1936 роком. Очевидно, що це число є невелике і тому нема чим величатись. Та не забуваймо, що минулий рік був роком конвенційним. Тому пригадаймо собі, що в попереднім конвенційнім році, себто в 1933 році, У. Н. Союзу утратив 1,532 членів. Бо доперва тоді зможемо справедливо оцінити вагу і того невеликого здобутку, який ми осягнули в конвенційнім 1937 р. Як знаємо з досвіду, конвенційні роки назагал не є для організації добрі, коли мати на увазі зріст членства. Та, як бачимо, якось виходимо щасливо й із того лиха.

Значить, що що не говоритиб, то таки йдемо вперед. Одна тільки біда, що йдемо надто поволі. Та всежтаки і той малий поступ повинен бути для всього нашого загалу заохотою, бо як поступає У. Н. Союз, то поступає і ціла наша іміграція в Америці. Як він скріпляється, то кріпшає і наша народня сила. Тому, кому народня справа справді дорога, хай прикладає рук до дальшого скріплення народньої сили, до придбання У. Н. Союзові нових членів.

МЕРТВІ, ВПЕРЕД!

„Рідна Мова", відомий науково-популярний місячник, присвячений вивченню української мови, а редагований проф. д-ром Іваном Огієнком, помістив у 1-шім числі з 1938 р. статтю під вище наведеним заголовком, яку написав В. Королів-Старий з проханням, щоб її передрукували українські газети і журнали. Робимо це з тим більшою приємністю, що й наші часописи порушували ту саму справу вже кількома наворотами. А передруковуємо статтю так, як вона була видрукувана в „Рідній Мові".

Не можна стати нацією, а тим більше нацією державною, при самій духовій силі, хоча б і найбільшій. Тяжко стати нацією, особливо в часи нинішні — при найбільшій силі фізичній та войовничій, вибойній завзятості. І цілковито неможливо стати нацією державною тому народові, що не має сили матеріяльної.

Назвім це жахом, диявольською несправедливістю, чи вишукаймо якесь виразніше слово, — наслідок один — в нашій епосі рішає матеріяльна сила, панує золоте телятко. Матеріяльна сила підпирає духову енергію. Вона імпульсує творчість, винахідливість, науки й мистецтво; вона підносить освіту люду, розвиває національну свідомість, збільшує народню й загальну культури чином, друкованим і живим словом. Матеріяльна сила імпульсує й творить варстати праці, дає незалежність, забезпечує одверте визнавання національного кредо, дає... ще багато дечого дає, чого б ми потрібували, але про це тут промовчимо.

Матеріяльна сила... Так, це вона є рушієм не тільки злого, але й доброго: це вона будує танки й забезпечує перемогу на полях крови, а разом із тим поширює пацифізм та Слово Боже. Це вона, що її потрібувала навіть Христос для заплатити податків, і з-за неї було продано Його Самого. Нею віддаємо „кесарево — кесареві, а Боже — Богові".

Де ж її взяти, де її шукати, як створити її в нації, що не має золотих копалень, нації, якій не належить ні її земля, ні нетри земські, ані повітря над землею? Нації, що більшість, ба, майже всі свої матеріяльні надбання мусить віддавати панівним сусідам?... Але ж і де те чарівне гасло, що здібне відчинити казковий „сезам", зробити вільний вихід для струмочків матеріяльної міці, що, без огляду на все затримується ж у/ товщах і щуплих кишенях членів навіть поневоленої нації і не буває ужита на особисті потреби?

Свідомість? — Та ж саме її й нема, ни буває обмаль у широких масах, непробуджених із поміччу золотого телятка, тобто матеріяльної сили, якої саме й потрібно для пробудження! Любов до рідної справи? — Та ж її — стихійну, неорганізовану, нездисциплінвану — тією ж самою матеріяльною силою, що творить потрібні засоби, можна оформити, вирізьбити, зосередити й направити в творче річище!

Зачароване коло? Безвихідна ситуація?

Ні. Це — тільки те нечасте становище, коли великого діла можна досягти не гуртом, а поодинці, коли не треба оглядатись на інших, а робити самому те, куди веде серце, що, як говорять чужинці, „лежить на правдивому місці". На загал, окремі, поодинокі особи, що вже мають ясну свідомість своєї повинности перед нацією; особи, що вже остаточно оформили свою любов до рідної справи; одиниці, яких вже не можуть задовольнити самі — хай і найліпші й найзапальніші — слова, бо ж душа їхня вже прагне доброго чину... Ті, чиє бажання успіху рідної справи дійшло до апогею, не тільки „до глибини душі, а й до глибини кишені", ті, що затужили за шляхетним і почесним найменням — меценат.

Кожен народ, коли починає ставати свідомим народом, видає з себе своїх меценатів. Коли б не меценати — Медічі, Сфорци й подібні, — ніколи не розцвіло б так італійське мистецтво, коли б не меценати, найменя яких навіть не знають чужинці, — не увільнилися б із пазурів могутнього британського лева скромні пастухи — ірландці; без меценатів не опинилися б за кордоном творці чеської самостійности — Масарик і Бенеш і сьогодні не було б Чехословаччини... Без Семеренка, Чикаленка Євгена, Володимира Леонтовича та без митрополита Андрія Шептицького не були б і ми там, де стоїмо сьогодні...

Видима річ; мало в нас, — пригноблених і на чужі млини воду ллючих — мало заможних, багатіїв, магнатів, людей заможних, але ж і між тими майже нема таких, як Чикаленко, що, вмираючи, мав тільки один пекучий жаль: — „За одним жалкую, що не встиг роздати свого майна на потреби народні!" Мало в нас таких, бож хоч і велика числом наша нація, таж і яка! Мало таких, бож у нації, яка ще загалом не є на вершку свідомости, тяжко бути меценатом, не скористати для себе чи для своїх кревних з лишків свого майна, а роздати його ніби „чужим", — бож далеким землякам та краянам, фактично ж навіть не тим, що вже живуть, а тим, що будуть по нас.

Мало в нас заможних... Але з тим більшим жахом і жалем читали ми нещодавно в чернівецькому „Часі" довгі реєстри імен українців, померлих в Америці, що лишили значне або й велике майно, не призначивши його жадним спадкоємцям! І те майно в більшості переходить до скарбниці чужої держави, для збільшення засобів чужої культури, для творення чужих цінностей, для щастя чужих людей!

І довбнею б'є в голову думка:

— Та ж, коли ми не спромоглись дати на справу національну за життя, бо нам треба було нашого майна для того ж таки нашого власного життя, то чом же не можемо віддати бодай частину, коли не всі наші надбання, хоч по смерті?

Чому ж і тепер, коли в Чехословаччині вже цілком усталились форми державного існування, чеські газети повні сталих повідомлень про те, що така чи така вчителька, той чи той парох, землевласник, торговець і селянин, і нотар, і швець, і навіть найубогіший одинокий поденщик, тобто люди найрізніших політичних і релігійних переконань, помираючи заповідають частину — або й цілу свою позісталість — на ті чи на ті народні потреби, й ще тоді, коли всі платять податки, — й немалі податки, — з накажу держави? А чому ж ощадності та маєтності наших людей і в краю, й на еміґрації стають „res nullius" — „нічиєю річчу", й по смерти українців переходять у руки чужинців, а часами — ще й в руки таких, що всіх нас загалом чи особисто даних небіжчиків, гнітили? Чому ж ми, доживши до старшого віку, завчасу не помислимо про те, щоб скласти заповіта, щоб бодай по смерті здобути собі вдячність своїх братів, забезпечити собі тривалу згадку, як про — доброчинця, людолюба, мецената? Чому ж люди інших націй хотять, щоб наслідки їхніх зусиль та намагань за життя — продовжувались діяти, чинячи добро й після їхньої смерти, а їх самих згадували б найпочеснішими назвами, — а ми ні?

Чому, нарешті, наша преса, наші культурні й доброчинні установи, якім, здається, на цьому найбільше залежить, чому наші трибуни, діячі й організатори, а зокрема особи духовні не повторюють скрізь і всюди цих безперечних аксіом? Таж на шпальтах усіх наших — назагал убогих — газет і часописів не подяки „за 50 грошів" чи „за офіру" (!) в 10 центів", даних „на пресовий фонд" друкувати треба, а заклики, щоб читачі зоповідали бодай частину свого майна на назву „меценат"! Та бодай би раз у рік, скажім, у ту неділю, коли по церквах читається Євангелія про вдовину лепту, отці духовні всіх наших обрядів могли б нагадати вірним своїм про накази Церкви — за життя належно впорядкувати свої матеріяльні справи й відписати, коли не все, то частину, чи спеціяльні прибутки на поміч Батьківщині?

І коли ми нація вбога й не цілком ще дозріла, не маємо меценатів живих, то спробуймо витворити їх найбільше між мертвими, щоб їхні надбання за життя оживили по їх смерти нашу загальну справу, що так часто примирає й не може нормально жити саме через брак золотої крови. Нас бо вже так багато, що аж соромно згадувати ті все зростаючі числа, й бачити, як наша справа кволіє, навіть часто не через брак доброї волі, а через нашу байдужну неуважність, що часто також залежить не від нашої доброї волі, а від тимчасової нашої слабости.

Ось свіжа подія нашого культурного життя, — закривається „Наша Культура", єдиний наш громадський науковий орган, закривається не через брак волі й бажання його видавати, а тільки через матеріяльну неспроможність... А мецената на це видання не знайшлось ні між мертвими, ні між живими... А це ж був науковий місячник, що об'єднав коло себе всю нашу наукову еліту...

Але ж часами й слабі, й поранені, навіть мертві досягають дива. Пригадаймо бо собі, що може всю велику війну виграно й справу Франції вирішено тим невідомим раненим старшиною, що, побачивши під Верденом гори поранених і вбитих вояків, у розпуці закричав: Les morts, en avant! — Мертві, вперед! — й відбив живого ворога!...

ТРОЦЬКИЙ ПРО РЕЖІМ СТАЛІНА

Висланий 1928 року з СССР бувший комісар війни Троцький утворив у ріжних країнах „Групи марксистів-ленінистів". Ці групи мають своєю метою поборювати III. комуністичний інтернаціонал і намагаються створити IV. інтернаціонал. З приводу 20-тих роковин большевицького перевороту група прихильників Троцького видала у Франції свій інформаційний листок (вийшов у середині грудня 1937 р.).

Подивимось, чим ріжниться Троцький від Сталіна.

Відомо з історії большевизму, що Ленін не вірив у можність збудувати соціялістичне господарство в такій відсталій і некультурній країні, як Росія. Тому Ленін так горячково брався викликати соціяльну революцію в передових країнах Европи, особливо в Німеччині. Сталін, як відомо, вже не має великої надії на світову революцію, а тому проголосив, що своїми „пятирічками" він збудує „соціялізм в одній країні". Троцький і його прихильники вважають цю політику Сталіна за **злочин**. „Інформаційний листок" пише, що Сталін називає організовану контрреволюцію „соціялізмом" що він під прапором жовтневої революції утворив світовий центр для затроювання робітничого руху. З цього боку сталінізм для робітничого руху гірший ворог, ніж фашизм". Троцькісти закидають Сталінові, що він „використовує робітничий рух лише в контрреволюційних напрямі, тільки націоналістично і протисоціялістично, для російських національних цілей". Троцький цілком правильно оцінює Сталінову „демократію", як терористичне панування бюрократії, совєтських урядників: „Якщо це булоб „соціялізмом", то це був би найстрашальний приклад для робітників цілого світу. Найгірші і найзлобніші карикатури найреакційніших ворогів соціялізму і пролетаріяту ніколи не могли нічого подібного видумати, як те, що здійснив Сталін і його кліка, та ще безсоромно запевняючи світ, що це є соціялізм: повне політичне усунення не тільки трудящих мас країни взагалі, але передвсім робітників; скасування всякого дійсного представництва людности, і зокрема робітників; заведення культу вожда, як у фашистів...; перетворення режіму в цілковитий самовільний поліційний режім з усіми „здобутками" переможеного царату; шпигунство в підприємствах, вдома, і поза домом, пашпортова система — навіть у границях держави, залежність від тайного корпусу жандармерії, яка може по своїй волі „адміністраційно" арештувати, „судити", засилати і карати смертю; прикріплення до фабрики, яку призначає кожному бюрократична самоволя, голодова смерть у випадку недозволеного відходу з цього призначення (рішення є виключно в руках бюрократів); скасування всіх справжніх професійних союзів і заміна їх суто поліційними професійними союзами; скасування всякої свободи для робітничої кляси; скасування будької свободи зібрань і їх заміна поліційними зібраннями з наперед призначеними промовами, голосуваннями, „самокритиками" й арештуваннями; скасування всякої наукової, мистецької і науково - популярної діяльности, якщо вона відбувається без поліційного нагляду; цілковита самоволя навіть у найвищому службовому апараті, в якому на приказ Сталіна невгодні з тих чи інших причин особи вирізують чисто так, як колись під владою татарських ханів або Івана Кривавого. Виставляти цю бакханалію азійської самоволі, як „соціялізм", — це найогиднійша, найнебезпечніша і найшкідливіша для справи пролетаріяту дискредитація поняття та ідеалу людства: ніякий клясовий ворог робітників ніколи не зробив стільки шкоди соціялізму, як Сталін і його панучка кліка".

Троцький ставить питання: як поставиться робучий люд СССР до влади Сталіна, колиб вибухла війна. Про тих, що покладаються за кордоном на силу червоної армії, Троцький зазначає: „Всі вони навіть не питаються, чи російський пролетаріят хоче і буде обороня-

Гнат Крашанко.

В СТАРІМ ЗАМКУ

Історична повість.

(12)

Солоняк глянув на Кіндиса, на його жінку, кивнув головою й вийшов.

Коли його кроки вже затихли, підстароста заклав руки за спину, воркотів щось сам до себе і шпарко ходив по кімнаті. Ставав, бігав і ані не помітив, що Ганка встала і, поволі ідучи, висунулася до другої кімнати. Він раз коло разу наливав з фляшки, пив і ходив, думаючи. Свічка догоряла в мосяжнім свічнику... Скинув з себе верхній одяг, поправив шкіряні подушки на софі і, напів одягнений, ляг. Світло згасло і лише люлька, котру далі курив, хвилями червоним світлом розяснювала кут, в котрім Кіндис ляг спочивати.

— Надворі ще балакали з собою два нічні сторожі, на підлозі в хаті сопли оба хорти. Над брамою показався місяць зза хмар і блідим проміннням зазирав до замкових кімнат.

Коли Солоняк, вийшовши від Кіндиса, зійшов надолину, приступив до нього замковий слуга і завів до кімнати з тапчаном, застеленим сіном. Солоняк не мав охоти спати в замку. Між людьми надіявся почути про підстаросту ще щось більше, як те, що вже знав від вірменина і що сам вгадував з розмови з ним. Свої бесаги заніс до кімнати, даної йому на нічліг, і вийшов з замку. На ринку погадав собі, що хоч з вірменином вже добре знається і він рад приняв би його, то від нього не довідається нічого нового. Що вірменин знав і не боявся сказати, те вже сказав. Найліпше було тепер зайти до якого жида. Вони вже знали, що він не якийсь волокита, а післанець до замку, тож і вночі не будуть боятися приняти його. Пішов до найбільшої корчми. Там жиди зараз обскочили його і перед ним поставили горівку. Сказав, що горівки не пє, що напився би легкого меду. Принесли і поставили мід. На його жадання і рибу принесли.

В низькій просторій кімнаті вже нікого не було з міста. Ті, що його обступили і йому цікаво призиралися, то була така численна родина коршмаря. З самим господарем, що обслугував Солоняка, тяжко було розмовитися. Жид балакав тільки по татарськи. По українськи знав тільки такі слова, я мід, сир, хліб, риба, тощо. Також знав назву гроцей. Та за якийсь час прийшов жид, підпираючися палицею і суваючи ногами, старий жид з довгою сивою бородою й у високій шапці. Підійшов до стола і став Солоняковi призиратися. Від слова до слова прийшло до розмови. Старий жид хотів, не багато балакаючи, довідатися якнайбільше. Думав, цілком таксамо, як гість. Та старий жид задового постив, бо мало коли хтось чужий показувався тут, отже розбалакався так, що досить легко було тягнути його за язик. Солоняк не таївся, з чим приїхав.

Старий дивився на нього дуже уважно. Киданими словами і питаннями намагався прослідити, з яким чоловіком говорить і чи безпечно балакати з ним. З того, як він питав і відповідав, було видко, що боявся людей, і світа знав досить, щоби незнайомим не довіряти.

Щоби зі старого щось більше витягнути, Солоняк став розказувати, яке враження зробив на нього замок.

— Як сюди ясна пані прийдуть, — сказав жид, — а чого треба буде, то нехай пришле до нас. Що буде можна, приставимо.

— А відкиж ви возьмете?

Жид зробив здивоване лице.

— Або то відси дороги до Могилева нема? До Камяньця відси не дойдеш? Ми, як граничні люди, маємо всякі глейти. І польські, і турецькі і татарські.

— І пан Кіндис має такі глейти?... Від татарина?

Солоняковi таке питання вихопилося, бо з розмови з вірменином виміркував, що пан підстароста знається з татарином більше, як треба. Старий похитав головою і зразу не мав охоти на останне питання відповісти. Колиж побачив, що Солоняк таки жде на відповідь, сказав:

— Він! Він з ним люльку курить, він з ним каву пе, він з ним баранину їсть... Він йому найліпший приятель.

Кажучи це, старий зробив рукою якийсь знак у воздусі і перехилив голову. Солоняк сказав:

— За те хвалити Господа Бога, бо сотникова бодай буде безпечна тут.

Старий довго мовчав задуманий і аж по добрій хвилі сказав коротко:

— Буде...

Кажучи це, якось чудно рушив плечима.

Солоняк може яку годину здобував довіря старого, котрий нарешті сів коло нього. Розпитував про сотника, про його маєтки, про значіння у війську, про цілу родину. Солоняк дуже хвалив сотника, сотникову і їх діти. Вислухавши, старий на його руці поклав свою долоню і шепнув:

— Паничу, бережися.

— Досить глянути на нього, щоби собі самому сказати це.

— То небезпечний чоловік, — додав жид. — Та пст! Ні чичирк!

Розмова знов ішла тяжко. Солоняк знов став балакати про родину сотника, про руїни в замку і спитав тихцем, як порадити собі. Жид хвилю думав і відповів:

— Бачу, що розум у вас є. Не треба боятися, а пильнуватися. Скажу вам одно слово. Він тут вже паном хоче собі бути... Йому гості не потрібні. Він зробить все можливе, щоби їх спекатися. Чуже життя у нього не має ціни, бо й совісти нема у нього...

Старий аж затрусився, кажучи це, і боязко глянув довкола себе. Нахилився до вуха Солоняка і шепнув:

— Ми про це цілком не балакали. Старий Орун нічого не знає.

Жид втягнув голову між плечі і не балакав більше. Бачучи, що вже кінець розмові, Солоняк сказав:

— Прикажіть мені принести сіна. Я у вас переночую. Ось тут в куті.

ти цей режім... Що власне слід обороняти „безумовно"? Совєтську республіку? Там нема совєтів, уже давно. „Основи соціялізму"? В чому вони полягають?"

„Інформаційний листок" зазначає, що удержавлення або іншим словом — націоналізація — не має що робити з соціялізмом. „Із удержавлення можна дуже добре зробити підприємство послідовно протисоціялістичного типу. Німецькі й австрійські залізниці були довго перед війною власністю держави і нікому не приходить на думку називати їх соціялістичними".

В своїй критиці „Сталінізму" Троцький і його прихильники мають рацію. Але читаючи ці „філіпіки" Троцького проти сталінізму, хочеться пригадати дещо з минулого того самого Троцького. Чи не за його влади лютував терор і голодова смерть, що забрала міліони невинних людей у могилу? Чи „корпус жандармерії", що тепер за вказівками Сталіна судить і карає, себто знаменита Чека — Ґ. П. У., заведено тільки за режіму Сталіна? Та ні, всі знають, щотерор завів іще Ленін з Троцьким! Чи за влади Троцького трудящі маси, зокрема робітники, мали політичне значіння? Ні, бо й тоді комуністична партія мала свою „диктатуру над пролетаріятом". Чи за комісарювання Троцького не було шпигунства, не було поліційного режіму, не було бюрократії, чи була свобода хочби для робітників творити такі професійні союзи, які робітникам найвигідніші? Все майже було за режіму Троцького так, як і тепер, за влади Сталіна. І хоч за уряду Троцького була така сама „азійська самоволя", що й тепер, то той режім Троцький тоді називав „соціялізмом"!

Це порівняння важно зробити тепер, бо однодумці Троцького шукають собі прихильників також між українцями і виставляють Троцького, як мученика за „свободу пролетаріяту". **Для українських робітників Сталін і Троцький — „обоє рябое":** вони жеруться між собою зате, хто з них має панувати над робітниками і селянами. Плачі Троцького над недолею трудящих мас у СССР під владою Сталіна — це тільки воєнні хитрощі. Хто хоче бути вільним, той не помириться з диктатурою, якимиб гарними гаслами вона не закривала своїх намірів.

Д. М.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

У понеділок, 24-го січня цього року, помер у Бейоні, Ню Джерзі, СТЕПАН ЄВУСЯК, довголітній член У. Н. Союзу.

Покійний походив з села Вося, повіт Горлиці, в західній Галичині, де він родився 2. липня 1875-го року. В Америці жив 50 років у Бейоні, Ню Джерзі, де від 35 років займався похоронництвом. Він був членом У. Н. Союзу від 1918-го року, а крім того був членом багатьох інших слов'янських орґанізацій. Він усе займався живо громадським і національним життям іміґрації.

Покіний оставив дружину, Анну Євусяк, дві дочки: Марію Вітчак і Гелену Матту, та трьох синів: Григорія, Михайла і Йосифа.

Похорон відбудеться з дому Покійного, 34 Іст 25-та вул., у Бейоні, в четвер, 27-го січня, в годині 8:30 рано. Врочиста жалібна Служба Божа буде відправлена в годині 9-тій рано у греко-католицькій церкві св. Івана Хрестителя у Бейоні.

В. Й. П.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮАРК, Н. ДЖ.

Великий День.

В суботу, 29-го січня ц. р., чекає українців у Нюарку рідке і небуденне свято: вони витатимуть між собою пару наших славних артистів, які щойно перед місяцем прибули з Рідного Краю, зо Львова. Ці артисти — це прімадонна українських і европейських оперових театрів пані Марія Сокіл та композитор і дириґент українських та европейських оперових театрів і фільгармоній, п. Антін Рудницький. Ці артисти придбали собі своїми виступами на українських землях та в цілій Европі світову славу. Тепер вони приїхали вперше до Америки, щоб і тут внести своєю піснею і музикою ясний промінь у наше життя. Концерти, які досі відбулись у наших громадах, пройшли з небувалим досі в Америці успіхом: салі були переповнені так, що люди мусіли стояти, бо не вистарчало тикетів. Всі були захоплені концертом славних артистів. А, як знаємо, в Дітройті і Філядельфії позамовляли нові концерти.

Та ці концерти не тільки такі важливі з огляду на особи і славні імена артистів та їх мистецтво, але й з огляду на ціль, на яку йде дохід. Та ціль, це будова Першого Українського Шпиталю, „Народної Лічниці", у Львові. Вперше на наших західньо-українських землях стане шпиталь, у якому українці знайдуть прибіжище перед недугою.

Тому на концерт Марії Сокіл і Антона Рудницького в користь „Народної Лілниці" у Львові, який відбудеться в Нюарку в суботу, 29-го січня ц. р., в Клівленд Скул, у годині 7:30 веч., таки повинні прибути всі місцеві українці.

А Куман.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Різдвяний Вечір серед американців.

Живим образом стоять перед моєю уявою спомини з Різдвяного Вечора, що так ріжнився від тих, що їх я переводила в крузі родини, приятелів та знайомих. Цей останний я перевела з американцями, а це з нагоди прогульки, "RECONCILIATION TRIP", що її влаштовано в церковній салі при православній церкві в Ню Йорку 6. січня, щоб запізнати американських студентів суспільнознавства (Колюмбійського університету), професорів теольоґії, провідників церкви та інших, що бажали пізнати українські звичаї, культуру та страви, звязані з святкуванням Різдва.

Може сам Святий Вечір не був типовим українським вечором, але колядки, відспівані на сцені в щирім дусі; танці, виконані з охотою й запалом; жива й інтересна промова п. Е. Ревюка про українську культуру і звичаї; та завваги о. Л. Весоловського про українську церкву й обряд дали американцям приблизно картину різдвяного вечора в Україні. Програму виконано підчас вечері, що її приладила п. Марія Скубова. Страви, хоч приладжені з американських продуктів, були українські. Гості одушевлялися проскуркою з медом, смаженою та вареною рибою, борщем, пирогами, голубцями, кутею, сушеними овочами, маківниками, та хвалили кухонну здібність господині. Мені було передовсім мило, коли я бачила, з яким захопленням американці приглядались до українських танців, як радо слухали колядок і як цікаво приймали слова бесідників. Вони брали дійсну участь, ставлячи багато питань промовцям. Багато виявили дійсне зацікавлення українськими змаганнями, нашою культурою й здобутками. Деякі питались про добрі книжки про українців, інші про ріжниці між Україною і Росією, між мовою українською і російською, правописами, політичними уподобаннями, тощо. І мабуть довго велаєь би була дискусія, колиб не час було розходитись до ріжних церков на богослуження. Я радію, що багато осіб відійшли з милими споминами про український Різдвяний Вечір.

Марія Лехицька.

ВРАЖІННЯ З ТУРЕЧЧИНИ ТА З ЦАРГОРОДУ

Кемалева Туреччина.

Загальне вражіння, яке винесе кожний чужинець із Кемалевої Туреччини, є те, що він переконається, що тут доконався після війни найцікавіший і найбільший переворот. Тут на границі Европи й Азії все життя поставлено на нових основах. Вистане попри Кемалеву воєнну перемогу згадати його найважніші реформи: скасування каліфату, боротьбу проти східнього примітивного одягу, скасування дервішів*), замикання текій (монастирів), медрес (віросповідних шкіл), введення міжнародного календаря, правні реформи, введення латинки, скасування многоженства, введення рівноправности чоловіка й жінки, шкільні реформи від університету до вселюдної школи, реформа мови та правопису, оснування товариства для студіювання турецької мови та правопису, закріплювання турецької републиканської партії і т. д. Напрямні Кемалевої народньої републиканської партії проводять радикально. Султанова Туреччина впала в забуття, перейшла до архіву.

Все життя та праця в новій Туреччині підчинені є думці націоналізації, а народнє господарство переводиться згідно зоснованими новітньої техніки. Основна господарська реформа, незалежність від інших, усе те вимагало монополізації щоденних життєвих артикулув: збіжжя, вина т. д., і за воду треба платити.

Церква є відділена від держави, всі релігії супроти держави рівноправні. Та обмежено і явнеісповідання віри: обовязує цивільний шлюб, прилюдні процесії заборонені, церковне дзвонення обмежено, священики не сміють на вулиці ходити у священичих ризах, релігійне виховання та навчання релігії заборонені у державних школах. Один із прихильників системи Кемалевого шкільництва з нагоди ювилею нової Туреччини в 1936 р. написав: „Приватні школи і в нинішній Туреччині можуть існувати, та лише під повною державною контролею, та в тих школах турецькі громадяни не сміють учити релігії і не сміють виконувати релігійних практик.

Один вірний музулманин хотів побудувати джамію (мощею), щоб так прославити перемогу Кемаля. Та Кемаль приказав фундаменти тієї мощеї зрівняти з землею. Або другий випадок: Вірні уладили „дову" (молебень) за Кемалеву перемогу, а він приказав розігнати всіх вірних. В нинішній Туреччині в пятницю не пізнати, що це турецький святочний день. Загальним святом є неділя. У найбільшій мошеї (Сулеймановій) тепер можна застати 3—4 жінки, як читають коран, а під стовпом сидить сліпий факір і жде милостині.

*) Дервіш (перське слово, значить: бідний) чернець ісламський, зобовязаний почасти до монастирського життя, почасти ходити за милостинею, оповідає казок. Танцюючі й ревучі дервіші, фанатичний орден, передівсім у Каїрі.

Музеї в Царгороді.

Найбільше цікавого є у Царгороді. Чужинців цікавить: Ая (Аґія) Софія, Воєнний Музей, Серай (палата султанів), Босфор. Аґія Софія мистецький архитвір византійської архитектури, сьогодні появляється знову у своїй красі і дорогоцінності. Від 1932 р. американець Гвітмор дав кредит на відкриття та досліджування мозаік. Виконує цю роботу специяльна наукова комісія византольоґів із Бостону від 1932 року, а треба буде ще 5—7 літ, заки скінчить цю працю. В повній тишині електричний сверлик відкрив зпід грубих верств турецького вапна чудні мозаіки: Христа, Богородиці, цісаря Константина, Олени, величезних серафимів і т. д. Сторож Аґії Софії, турок, що знає лише турецьку мову, показує відтиски у мармурі. Він піддержує ще старий переказ про те, як то Магомед ель Фатіґ віав на коні в Аґію Софію. На однім місці у мармурі на стіні показує знаки кінського копита, а на другім місці знаки Магомед ель Фатіґової руки. Зпід грубої верстви вапна видно тепер знаки старого християнства: рибу, хліб і т. д. У церкві-мошеї, де колись по 200 годжів (духовників) відправляли службу Аллагові, тепер учені відкривають цінності колись східнього старохристіянського мистецтва.

В Аґії Софії вівідувач у мертвій тишині переживає всю містику й велич старого християнства. Навпаки, у воєнному музею і сераю бачимо колишнє життя турецької держави і казкові тайни царгородського двора. Воєнний музей, що міститься у колишній церкві св. Ірини, може найбагатший в Европі. Пізнаємо столітню історію в усіх родах зброї, на портретах пашів, султанських одягах і в усяких родах війська.

Про серай (султанові палати й городи) в кількох словах можна сказати таке: напевно нема ніде стільки багатств і дорогоцінностей, як тут зібрані на малім просторі. Столітні грабіжі східніх отоманських орд, дарунки від ріжних володарів, широка, необмежена фантазія східнього народу створили цю цісарську „газну" (скарбницю). Що зарахувати би між найбільші дорогоцінности — тяжко сказати: чи ті султанові престоли із самих самоцвітів, престолонаслідникову колиску, викладану діямантами, турбани й одяги поодиноких султанів (турбани засіяні самоцвітами!), скиптри, золоті та срібні сервіси (столова посуда), збірки цибухів, нарґілів, срібні і золоті корани, численні відзначення (ордери) султанів і т. д.

Грецька церква.

Бачити Царгород, а не бачити Фанару, значилоб стільки, що бути в Римі, а не бачити Ватикану. Фанар до греко-турецької війни 1922 року був осідком духовного життя греків у Туреччині. У Кемалевій Туреччині фанар має лише символічне значіння. У церковці Богородиці „Памакарістос" переховують мощі св. Теофана, св. Евфимії, патріярхів престіл, про який кажуть, що це престіл Ів. Золотоустого, й інші дорогоцінності. У фанарській церкві правлять богослуження грецькі православні священики, зовсім виголені, більше схожі на протестантських пасторів, ніж на колишніх консервативних священиків у султановій Туреччині з довгим волоссям і кучерями. Новий турецький націоналізм обмежив силу грецького фанару, а Кемалеві реформи зачіпили і за зверхні форми східньої церкви.

Базар.

Царгородський великий „Базар", якому основи дав іще султан Магомед ель Фатіґ, це, так сказати, велитенська царгородська крамниця, де кожний чужинець купує памятки для своїх у рідним краю,

Прінкіпські острови.

Чужинець, коли хоче бачити справжнє літнє життя сучасного — новівнього турка, або гордого грека, який живе багатим аристократичним життям старинної Геляди, тоді мусить покинути гучне царгородське життя та літи на побережжя Малої Азії до купелевої місцевости Моди або Прінкіпські острови. Мода, це головна купелева місцевість царгородців. Відси крім султанських кіосків на Босфорі є найгарніший вид на европейсько — азійський континент. Прогульковці звичайно закінчують гобув у Царгороді прогулькою на Прнкіпські острови. Є тих островів девять: пять малих і чотири великі. Найбільше прогульковців буває на острові Буюк-Ада (Великий Острів). На цей острів приїздить часто і сам Мустафа Кемаль. Острів відвідує багато чужинців, щоб поглянути на дуже мальовничий крайовид, хоч нема на ньому питної води. Є тут багато віль греків і турецьких достойників. Як і в старину, так і тепер туристи їздять по острові на ослах. Бідні турки держать яких 600 ослів і багато візків та з того живуть. Тому теж заборонено їздити автом на острові.

ПРИЛЮДНА ЗАЯВА

Українська католицька Парохія св. Юрія в Ню Йорку почувається до обовязку подати отсю публичну заяву:

В понеділок, дня 17-го січня б. р., попрощала Українська Катол. Парохія св. Юрія в Ню Йорку свого дорогого Душпастиря, Всеч. о. Филимона Тарнавського, якого покликав Преосв. Єпископ на свого Канцлера до Філядельфії, на місце бл. п. о. Пика.

В особі Всеч. о. Тарнавського прощала наша Парохія не тільки свого Душпастиря, не тільки примірного священика, але й невтомного й незвичайно здібного працівника на полі народньому.

Сьогодня, по чотирьох літах тяжкої, але щирої праці, якої Всеч. о. Тарнавський, помимо своєї старости, ніколи не жалів, наша Парохія є одною з найкраще зорґанізованих. Кожної неділі й свята в церкві повно народу. Є своя школа під проводом Сестер Василіянок. Є зорґанізована молодь. Є братства й сестрицтва. Є гарний хор. Є пластова орґанізація для дітвори. Є перебудовані шкільні салі, як також салі на всякі збори, лекції і товариські сходини. Є орґанізація, рух, життя!

Крім суто церковних обовязків, Всеч. о. Тарнавський старавсь, щоб усі його парохіяни були не лише добрими католиками, але також свідомими українцями. Він був загально любленим і шанованим.

В особі Всеч. о. Тарнавського наша Парохія втратила найкращого священика, якого вона знала, від початків її існування. Втратила провідника, втратила учителя і батька, втратила свого орґанізатора і відродителя... Тому не диво, що вся українська шкільна дітвора за ним плаче, а ціла Парохія й громада тужить, як за рідним батьком.

Парохія сподівалася дістати до помочі Всеч. о. Тарнавському молодого священика, а тепер вона Його самого тратить. І тепер наша Парохія осталась неначе армія на полі бою без свого ґенерала, який чотири роки так світло провадив її з побідою над усіми ворогами Св. Церкви і українського народу.

Прощаючись з Вами, Всеч. і Дорогий наш Отче, в імені цілої Парохії, Школи, Братств і Сестрицтв, висказуємо Вам сердечну подяку за Вашу щиру працю на полі церковному й національному. Дай, Боже, Вам кріпкого здоровля, сили і витревалости в дальшій Вашій праці для добра свого народу і Церкви. Дай Вам, Боже, прожити многих літ!

ЗА КОМІТЕТ УКР. КАТОЛ. ПАРОХІЇ СВ. ЮРІЯ В НЮ ЙОРКУ:

Йосиф Івах, Микола Підгайний, Петро Гринишин, Іван Лакоцький, Йосиф Пшик, Василь Винницький, Ігнатій Медвідь і Гавриїл Лакомський.

Президент.

У розмові з ґенералом Мек Кліленом президент Лінколн ганив політику ґенерала. Огірчений ґенерал запримітив:

— Гм, то ви хіба маєте мене за дурня?

— Зовсім ні, — відповів Лінколн. А потім додав, усміхнувшись сухо: — Та я можу помилятися.

АЛЕЖ ЦЕ Я.

Одного дня відбувся у Празі кіновий сеанс, який був би відбувся зовсім спокійно, так, як у безчисленних містах культурного світу, якби не дивна подія, що трапилася на тому сеансі. А саме, коли на екрані появилася велитенська світлина жінки, на салі встала з крісла якась жінка і скрикнула в найвищому зчудуванні:

— Ради Бога, таж це я!

Світлина представляла старшу вже жінку, якої рішуче не можна булоб назвати красунею. Акція відбувалась у матримоніяльному бюрі, куди зайшов якийсь молодий чоловік, щоб вибрати для себе жінку. Йому теж показали побільшену світлину.

Оклик пристаркуватої жінки в кіні був би не викликав ніякого вражіння, якби молодий чомовік з екрану, який оглядав у матримоніяльному бюрі світлину, не був сказав:

— Такої жінки я не хочу, хочби вона мала навіть міліони!

Щойно тоді ціла авдиторія вибухла щирим сміхом. Давно вже на якійнебудь фільмі не сміялись люди так щиро і так довго.

Осмішена жінка не могла того простити і подала фільмову фільму до суду. В суді оправдувався обвинувачений тим, що для режисерського трику потребував він особливо потайної світлини жінки.

Режисер довго шукав, заки знайшов відповідний реквізит. Одного дня побачив він на виставі якогось професійного фотоґрафа бажану світлину. Він купив її, побільшив і вжив до своєї фільми.

З уваги на всі терпіння і насміхи, які пошкодована „красуня" зазнала з приводу фільми, суддя мусів засудити фільмову фірму на відповідне відшкодування.

За гроші, які підстаркувата жінка дістала від фільмової фірми, могла вона ходити на інші фільми й потішати себе у своїм нещасті. Але обвинувачена фірма теж була вдоволена з цієї справи, бо авантура в кіні та процес зробили їй знамениту рекляму.

КУ КЛАКС КЛЕН ЖИВЕ?

Стейтовий уряд Ілінойсу заарештував Пола Бірдслія, котрий називає себе визначним урядником („Кінґ Кліґел") Ку Клакс Клена. Арештований за спроневірення, він каже, що в самому тільки стейті Ілінойс є 350,000 членів Клена; але з них ніхто не поспішився дати $1,000 кавції за його випущення на волю.

У родині ґенґстера.

Рутинований ґенґстер, жонатий, сідає до вечері в родинному домі. Їсть спокійно, розмовляє з жінкою, аж нараз зривається від стола.

— Юрчику, ходи-но тут! — кличе синка.

Кладе хлопця на крісло і давай бити!

— А ти за віщо беш дитину?! — кричить жінка.

— За це, що знову оставив відтиски пальців на слоїку з конфітурами!

КЛІВЛЕНД, ЛЕЙКВУД І ОКОЛИЦЯ!

ЗАХОДАМИ ЗЛУЧЕНИХ ТОВАРИСТВ ВІДБУДЕТЬСЯ

КОНЦЕРТ

який виконають щойно прибувші з краю артисти:

МАРІЯ СОКІЛ і АНТІН РУДНИЦЬКИЙ

ОПЕРОВА СПІВАЧКА КОМПОЗИТОР-ДИРИҐЕНТ

В НЕДІЛЮ, 6-го ЛЮТОГО (FEBRUARY) 1938

В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ, 2255 WEST 14th STREET, CLEVELAND, OHIO

Початок в 3-тій годині пополудні. Дохід на „Народню Лічницю" у Львові.

Щоб не забракло для вас місця (бо саля мала), купуйте тікети наперед: в українських парохіях, Народнім Домі, Українськім Банку і в представників Злучених Товариств. — Екзекутива. 20,3,6

ДІЄТА ДЛЯ СХУДНЕННЯ

„Деякі люди родяться товстими, інші вмисно набувають ваги, а ще інші мимоволі товстіють". Такою старою приповідкою висловлювався д-р Джеймс Алто Ворд з Бірмінгтон, Алабама, перед лікарями, присутніми на зборах Південного Медичного Товариства, котрі недавно тому відбулись у Балтиморі. Для свого власного здоровля товсті люди повинні позбуватись надмірної ваги. Д-р Ворд вказує, як цього можна діпняти.

Деякі люди товстіють через переїдання або з браку тілесних вправ — говорить д-р Ворд. Але це не відноситься до товстих людей, котрі мало їдять, а тяжко працюють. У цих людей певні внутрішні чинники мусять виконувати таку працю, котра веде до того, що в організмі накопичуються поклади товщу. Причина того може походити із залози або болонок органів травлення у деяких людей — заявив д-р Ворд.

Без огляду на причину отовщення, дієта — це найкраща метода для редукції надмірної ваги. Одначе причини отовщення треба вислідити і злагодити, наскільки можливо. Це може означати, що хорому треба залозних субстанцій одного чи іншого роду, але д-р Ворд не вірить у те, щоб лікувати залози задля самого отовщення.

Д-р Ворд рекомендує дієту, котра дає від 1,200 до 1,400 кальорій денно, витворених головно з харчевої протеїни та подостатком вуглекасів для добавки до потрібних кальорій. Товщ майже цілковито забороняється, а вживання масла дозволене лише у малій скількості. Д-р Ворд радить уживати овочів та ярин для одержання досить вітамін, досить води та мінералів, але небагато солі в поживі, котра повинна бути проста, легко доступна, поживна та задовольняюча.

Утрата ваги потрібна не тільки для краси. Товста людина не може легко перебути операцію, скорше дістає закаження та частіше має недомагання серця, кровоносних посудин і нирок. Ці три недуги є причиною смерти біля половини товстих людей. Д-р Ворд каже, що цукриця це очевидна хороба, яку платять товсті люди за своє отовщення. Поверх двох-третин з цукрицею мають надмірну вагу, заки цукриця розвинеться. Д-р Ворд виясняє, що поза-шлункова залоза в чоловіка може витворювати достаточну скількість інсуліну для вуглекасу за звичайної дієти, але коли людина на силу споживає більше крохмалу та цукру, ніж її позашлункова залоза може видержати, тоді та залоза зноситься і з того розвивається цукриця.

Д-р Ворд вказав, що нестриманість є більшою спокусою товстих одиниць, ніж худих, рухливих людей. Це буває тому, що товста людина стається більш обмежена у своїй тілесній діяльності, а зогляду на надмірну вагу та внаслідок незручности стається склонна на проведення часу при столі коло споживання надмірних харчів та напитків. **ФЛІС.**

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

На український шпиталь.

Жертви від організацій і громадян, зложені на „Народню Лічницю" підчас концерту Сокіл-Рудницького 9. січня.

Товариство Укр.-Амер. Громадян і Товариство Укр.-Амер. Громадянок по $25; Жіноче Товариство ім. О. Кобилянської, Українська Громада з Найставн, Товариство Любов, Братство св. Юрія, Братство св. Володимира, Михайло Насевич, Йосиф Ваврів, Антін Пашук, Маврикій Масляк, Теодор Свистун по $10; Братство Найсолодшого Серця, Товариство Укр.-Амер. Громадян з Френкфорд, Український Культурний Гурток, Товариство ім. Д. Вітовського, Товариство Ветеранів Американської Армії, Товариство ім. І. Франка, Товариство ім. О. Басарабової, Стрілецький Гурток ч. 1, Товариство ім. С. Ортинського, ОДВУ від. ч. 12, Товариство ім. Д. Вітовського з Френкфорд, Іван Завада (Фініксвил), Василь Білокур, М. Наумчук, Микола Мачко, Віра Шпікула, о. Іван Палій (Вілмінгтон), Іван Терлецький, о. Іларіон Врублевський (Ковтсвил), Іван Малина, Микола Кредєнсор, Роман Слободян, Гавриїл Слободян, Йосиф Михалюк, Марія Насевич, Микола Самбір, Наталія Григорчук, Михайло Головатий, Михайло Дубас, Филип Дубас, Григорій Андрушко, Василь Граб, Людвіна Монастирська, М. Курман по $5; дрібнішими жертвами $191.62. Разом $511.62.

Жертводавцям щира подяка.

Злучені Укр.-Амер. Організації.

АНСОНІЯ, КОНН.

На боротьбу.

Стейтова Організація зложила $50; пані Агафія Бундзяк $2; по $1: В. Калина, Катерина Ярошевич, Я. Короташ, П. Предзімірський, А. Маланчук, О. Йордан, Т. Захаревич, П. Дутко, Г. Куць, І. Вишньовський, М. Дмитерко, А. Кротик, П. Слівінський, А. Мельник, К. Маруцяк, І. Радзіх, Анастасія Кулявець, В. Вавро; по 50 ц.: Ева Котя, О. Мерещак, Анна Дзян, М. Барій. Разом $72. Всім жертводавцям щира подяка.

Василь Вавро.

ФОРЕСТ ГІЛС, Н. Й.

З нагоди коляди.

М. і Н. Гайворонські зложили з нагоди коляди на визвольну боротьбу $5, які переслано до Центральної Управи ОДВУ.

ПОВІДОМЛЕННЯ

ОТСИМ ПОВІДОМЛЯЄТЬСЯ, ЩО ВІДДІЛ 204 У. Н. СОЮЗУ

:——::——: влаштовує :——::——:

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 19-ГО ЧЕРВНЯ (JUNE) 1938 РОКУ

ПІКНІК

В NORTH BEACH ПАРКУ, L. I., N. Y.

Проситься всі Товариства, Братства, Церковні Громади в той день не влаштовувати жадних підприємств. 20

Уряд 204 відділу У. Н. С.

КРАСА КРАЇНИ УСМІХУ

Китай, Далекий Схід, усе таємний, незвичайний, наче наближається до нас внаслідок війни, що там лютує.

У світовій пресі подибуємо з тієї нагоди чимало статтей людей, що добре знають Далекий Схід. Між ін. подибуємо фейлетон Перля Дж. Бака п. з. „Краса Китаю". Читаємо там:

Не хоче цвітів.

Раз, як мій огородник куліс полов грядки перед хатою, сказав я до нього:

— Чи не засадив би ти насіння цвітів у своїм городці?

Видивився на мене недовірчиво, потім взявся знову до праці, а за хвилину відповів:

— Бідні люди не потребують цвітів. Це забавка для багачів.

— Таж це не буде тебе нічого коштувати — вперся я. — Дам тобі ріжне насіння, а коли земля в тебе занадто тверда, то можеш собі взяти навозу, кілько буде треба, що там лежить за хатою. Дам тобі й час, щоб ти тим зайнявся та розрадував свою душу.

Одначе мій городник-кулі похитав головою. Він був консерватист. Ніхто з його предків не садив цвітів для власної приємности, тому не міг уявити собі, щоб він ні сіло ні пало мав робити інакше. Зрештою, що робив би з тими цвітами?

Схилився, щоб відкинути камінь.

— Засаджу капусту — сказав.

Нема сумніву, що бідні китайці на все, що мають, дивляться зо становища грошевої вартости. В одній провінції, де я довше жив, спитався я китайки, жінки хлібороба, що зробили би з надвишкою зисків, яку мали завдячити небувалого врожаю того року.

— Чи зложилиб ви цю надвишку як ощадність, чи може докупили би землі? — спитався я.

Китайка всміхнулася, а з лиця її пробивалася радість:

— Ні — відповіла — зате ми їли би більше.

Погані міста — величаві святині.

Коли мандрувати китайськими містами, пригноблює їх бридота. Нема якоїнебудь гигієни, тіснота, брудні вулиці, прошаки вкриті чиряками, паршиві пси; все робить обридливе враження. Один погляд до крамничок, мешкання, повнісінькі членів родини, порожні столи та крісла, стиснені на малому просторі, все те говорить нам, що китайці думають лише про зиск, а сяку-таку вигоду вважають непотрібною.

Не пізнаєте Китаю в його новочасних містах, та навіть у Пекіні, цьому зборищі всіх туристів Далекого Сходу, є чимало такого, що створено не на те, щоб ним захоплювалися пасажири Кукового офісу.

Величаві, прегарні святині, будовано незвичайно довго. Висловлювали ті святині життя народу, для нього їх будували. Як їх будували, не думали, що будуть захоплюватися ними туристи-багаті. Десятки літ, навіть за дуже великі гроші, не могли чужинці з Америки чи Европи заглядати до їх середини.

Не розуміються на рекламі.

Китайці дуже мало розуміються на рекламі. Коли ввійдете до одного з великих складів у Ганчені, знайдетесь у великій мрячній галі, з безчисленними поличками. Полиці заповнені клунками або дбайливо завиненими матеріялами, на яких поміщені симетричні етикети.

Не видно барвистих вистав, ні штучно драпованих матеріялів, що заохочують покупців купувати. Продавець підходить до гостя та довідується, чого він собі бажає, потім недбало вибирає якогопів тузина клунків і розвиває їх.

Тоді щойно заблисне перед очима покупця величавість тканин, із яких роблять королівську ношу. Атлас, тяжкий оксамит, шовки з прегарним полиском нагромадилися на крамничному прилавку. Наче хмара чудових мотилів визволилася нараз із своїх безбарвних коконів. Гість вибирає і небаром уся пишнота зникає у переґородках і челюстях полиць.

Такий то Китай...

У ввічливого дідуся.

За високим сірим муром, що з вулиці такий непривітливий вигляд має, знаходимо приємне подвіря, а на ньому хідник, вимощений квадратовими цеглами. Над тим викривлює своє галузя столітня сосна. Посеред городця є невеличкий ставок, у якому плавають золоті рибки, а на лавці з тесаного каменя сидить дідусь дуже поважний, загорнений у жовтий шовк, непорушний, наче Будда. У блідій поморщеній руці держить довгу люльку з гебанового дерева, викладану сріблом.

Коли гість в його приятелем, то дідусь підніметься та глибоко вклониться, щоб його з незвичайними виявами чемности відвести до вітальні. Там гість сидить на різьбленому кріслі та попиває малими ковтками чай і захоплюється мальованими рулетами, статуетками та різьбленою стелею. Все гарне та принадливе, таксамо як цей гарний дідусь.

У малярській робітні.

Недавно відвідав я одного китайського маляря-модерніста у його робітні. Мене заболіло коло серця, коли я на стіні побачив афіші, виконані на европейський лад, і пейзаж, на якім палаюче сонце потопало у ясно - блискучих хвилях океану, який не мав у собі нічого китайського. Були там тузинами біблійні образи, що наслідували европейський спосіб малювання. Нараз у куті робітні запримітив я укриту малу акварелю. Була то звичайна китайська сільська дорога, в ніжній синявій мряці літнього дощу. Під паперовою парасолею самітна сильветка прохожого, що йшов дорогою і кидав на хідник ледви замітну тінь.

Я звернувся до господаря та сказав без вагання:

— Це найкраще з того всього, що я тут бачив...

Лице маляря розяснилося.

— Чи ви кажете це поважно? Бо я також думаю, що ця акварелька це найкращий тут образець. Я намалював вулицю мого села так, як я її бачив багато-багато разів...

— Одначе — додав наче з жалем — я малював її для власної приємности і тому не можу продати її...

Одноманітний краєвид.

Довгі літа жив я у Китаю, у спокійній околиці, серед ніжних бамбусів і святинь, яких дахи приглядались у ставах, повних лотису. Був це краєвид у зеленім і синім відтінку, де літом гарячі промені сонця витворювали майже тропікальний жар.

Та коли літо минуло, хризантеми після короткого процвітання привяли та вигинули, краєвид аж до найближчого літа був одноманітний. Земля приймала сумовитий колір; якого не дуже могли розяснити малі домики із соломяними стріхали. Навіть люди надягали ватовані плащі темного коліру.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ.

(66)

В той час, як Удальо перерішував справу вазірів, маленька Нкіма мов бішена кидалася по нетрах, шукаючи Тарзана. Коли вона була сама, її все находив якийсь страшний ляк. Їй усе здавалося, що зараз її вхопить леопард, або якийсь інший звір, і розірве на шматки. А треба признати, що Нкіма дуже любила життя. Коло Тарзана їй усе було дуже радісно.

Знайшовши Тарзана, вона з радости не знала, що з собою робити. Тому почала придумувати річи, які, на її думку, дуже цікавили Тарзана. Вона почала підбріхувати, що по дорозі її напав леопард, кинувся до неї, але вона не налякалась його, тільки вхопила великий дручок і відігнала його. „Щоб ти бачив, брате Тарзане, як леопард утікав зо схованим хвостом!" — говорила вона.

Тарзан також втішився цею малпочкою. Зрозуміло, що він був до неї дуже привик. Слухаючи її брехні, Тарзан усе нагадував людей, які також чомусь усе хотіли бути тим, чим вони не були. „А де тепер Тарзан іде?" — запиталася Нкіма. „Йду до вазірів", відповів Тарзан. Нкіма на хвилю стихла і в своїй головці почала собі щось пригадувати.

По хвилині напруження Нкіма нагадала собі те, що з радости була забула. Вона почала скоро розказувати, що сталося з вазірами. Почувши це, Тарзан кинувся в напрямі оселі племени букенів. За ним поспішала малпочка, маючи в серці велику, впрост незмірну радість, що, мовляв, вона є творцем якихось великих подій. Яких саме, вона не знала. Та це не було важне.